

DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

KAPOSVÁRI EGYETEM
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR
Számvitel és Statisztika Tanszék

Doktori Iskola vezetője:

DR. VARGA GYULA

az MTA doktora

Témavezető:

BOKORNÉ DR. KITANICS TÜNDE

egyetemi adjunktus

A GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉG ÉS AZ ADÓZÁS ÖSSZEFÜGGÉSEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Készítette:

DOLGOS ANETT

KAPOSVÁR

2006.

A KUTATÁS ELŐZMÉNYEI, CÉLKITŰZÉS

A disszertáció az adózás és a versenyképesség együttes elemzésével és lehetséges kapcsolatával foglalkozik, az Európai Unió országaiban és Magyarországon.

A téma időszerűségét igazolja, hogy az adók – a költségvetés legnagyobb bevételei forrásai – szerepe a gazdasági növekedésben az elmúlt néhány év során a korábbiakhoz képest felerősödött. Egyes adók mértékének csökkentése vagy növelése, azok struktúrájának módosítása jelenleg relatíve fontos szerepet játszik egy adott ország gazdasági folyamatainak, versenyképességének alakításában. A versenyképesség értelmezése, mint tudjuk, igen sajátos az egyes szerzők műveiben, abban azonban egyetértenek, hogy egy ország fejlődésének, gazdasági növekedésének, és így versenyképességének célja: az ott élők „jólétének”, életszínvonalának és életminőségének javítása. Ezen tanulmány keretében az országok versenyképességnek csupán gazdasági háttérét kívánom megvizsgálni. Azokat az általános makrogazdasági mutatókat helyezem az elemzés előterébe, melyeknek közvetlen kapcsolatuk lehet az adóbevételekkel és az adóterhekkel, azaz a nemzetgazdaságokat jól jellemző, átfogó mérőszámok. A vizsgálatok eredményeként értékelést kapunk hazánk és az Európai Unió többi tagjának makrogazdasági helyzetéről, szerepéről, illetve a gazdaságpolitika megoldandó problémáiról.

A disszertáció megírásának *célja*, hogy az Európai Unió tagállamainak sajátos adórendszerét ismertetve meghatározza a versenyképesség és az adózás lehetséges kapcsolatát és összefüggéseit, valamint elemezze és csoportosítsa statisztikai módszerek alkalmazásával (klaszter-analízis, regresszió-analízis, rangsor-elemzés). A kapott eredmények tükrében felvázolja az EU-25 2001-2004-es időszakának versenyképességi állapotát, a gazdasági mutatók, az adóbevételek és az adóterhek ismeretében.

ANYAG ÉS MÓDSZER

A dolgozat felépítése a Ph.D. Doktori Szabályzat (*Kaposvári Egyetem, 2005*) utasításait követi. A vizsgálatok az Európai Unió 15 tagállama, valamint az újonnan csatlakozott országokra vonatkoznak. A gazdasági versenyképesség és az adóbevételek elemzése külön-külön, és együttesen is mind a 25 tagállamot értékeli, és figyelembe veszi.

Vizsgálataimat szekunder adatokra alapozom, melyek több forrásból származnak. A statisztikai elemzések kiinduló pontjait képező alapadatok az EU Statisztikai Hivatala (Eurostat) és a magyar KSH kiadványai, továbbá az Internet adatgyűjteményeiből származnak. Az Eurostat nyomtatott kiadványok, CD-ROM-ok formájában és az interneten is közzéteszi az adatokat a Közösségről és tagállamairól. Ezek az adatok a tagállamok statisztikai hivatalaiból származnak, amelyeket az Eurostat harmonizál, és rendez összehasonlítható táblázatokba.

A disszertáció célja, hogy egy helyzetértékelést ismertessen meg az olvasóval a sokaság egy ismérv szerinti osztályozási módszereit követve, amely ismeretében már lehetőség nyílik új modellek felvázolására klaszter-analízis segítségével. Sokváltozós elemzésnek nevezhető, ha az adott statisztikai mintát egyidejűleg több megfigyelési változó szerint elemzem.

Az „Eredmények” fejezet két fontos elemzési részre tagolódik. Elsőként az adóbevételek vizsgálatát végeztem el, kétféle - nemzetközi szinten is használt - csoportosítás alapján:

1. Az adókból származó állami bevételek szerkezete
 - közvetlen adóbevételek
 - közvetett adóbevételek
 - szociális hozzájárulások*

* A szociális hozzájárulások alatt a munkáltatót és a munkavállalót terhelő társadalombiztosítási járulékokat értjük, de az eltérő értelmezések elkerülése végett a következőkben is a szociális hozzájárulások kifejezést használom.

2. Az adóterhek összehasonlítása gazdasági funkciójuk alapján

- Fogyasztási adók
- Munkaköltség adók
- Vagyoni típusú adók

Az adóbevételeket mindvégig a Bruttó Hazai Össztermék (GDP) százalékában vizsgálom, így biztosítva a tagállamok összehasonlíthatóságát. Szem előtt tartottam azonban, azt a tényt, hogy az adórendszerek közös jellemzőinek vizsgálata, az összemérés feltételeinek megteremtése – a nemzeti sajátosságok létezéséből fakadóan – csak hozzávetőleges jelleggel, s a legfontosabb kérdésekre koncentrálni végezhető el. Az állami bevételek szerinti csoportosítást tartottam alkalmasnak további részletesebb elemzésre, hiszen számos olyan, főként újonnan csatlakozott országgal találkoztam, ahol a vagyoni adók léte, így szerepe is elhanyagolható.

Az államok adóbevételeinek vizsgálatát követően a *gazdasági versenyképesség* elemzését végeztem el. A kialakított modellt a vizsgálatba vont tényezők alapján határoztam meg, amelyeket a versenyképességi jelentések alapjául szolgáló mutatórendszerek tanulmányozását követően választottam ki és szűkítettem le:

- GDP,
- foglalkoztatottság,
- munkatermelékenység,
- munkanélküliség ráta,
- gazdaság nyitottsága (export – import),
- infláció.

Az elemzés során statikus és dinamikus mutatókat is alkalmaztam. Ennek oka, hogy számos esetben nem állt rendelkezésemre adat a dinamikus mutató meghatározásához. Arra azonban törekedtem, hogy az egyes mutatók részletes elemzése után, a kategorizálásnál inkább dinamikus a választott 2001-2004 közötti időszakot jól jellemző, esetleg átlagos érték kerüljön bevonásra.

Az országok csoportosítása k-középpontú klaszterelemzéssel valósult meg, amely a nem hierarchikus eljárások egyike és a megfigyelt objektumokat „k” számú diszjunkt osztályba sorolja be.

A két tényezőcsoport (adóbevételek mutatói, gazdasági versenyképesség mutatói) összevetésének első lépéseként megvizsgáltam az ismérvek kapcsolatát. A

vizsgálatnak ezen részébe a minimálbért is bevontam, számítva a személyi jövedelmek adóiból származó bevételekkel való szoros kapcsolatára. Figyelembe vettem, hogy nem minden uniós tagállam határozza meg, ezért ezekben az országokban az EU-15, illetve az NMS-10 átlagát használtam fel az a hiányzó adatok pótlására. A mutatók viszonyának feltárásához korrelációs számítást végeztem, mely megmutatja a tényezők közötti kapcsolat szorosságát és „egymásra-utaltságát” (Szűcs, 2002).

Miután már ismertem az egyes mutatók közötti korreláció mértékét, regresszió-analízist végeztem. Ennek segítségével a kapcsolatok törvényszerűségét határozhattam meg, amely tulajdonképpen a matematikai függvények társadalmi-gazdasági adaptációját jelenti (Molnár- Barna, 2004b). A regresszió-elemzésbe vont változó-párok (kétváltozós), vagy változó-csoportok (többváltozós) mindegyikére lineáris és nem lineáris függvényeket is megpróbáltam illeszteni. A modellek eredményeit variancia-analízises F-próbával és t-próbával teszteltem.

Az együttes elemzésekben rangsort állítottam fel az országok között, az adóbevételek és a versenyképesség mutatói alapján, természetesen külön-külön. Először minden mutató alapján rangsorolást végeztem el, majd az összesített rangszámösszegek alapján kialakítottam a végső sorrendet. Az egyes mutatók rangsora közötti szorosság mérésére a Kendall-féle konkordancia-mutató szolgált. A tényezők külön történő vizsgálatának oka, hogy az általam tett feltételezés, miszerint a versenyképesebb államok adóbevételeinek aránya általában magasabb az együttes rangorból nem derülhetett volna ki.

Végső elemzésként a két mutatórendszer együttes figyelembevételével megkísérlem az EU-25 modelljét felállítani, mely lehetőséget kínál a fejlettségbeli, társadalmi és gazdasági – ebből következően gazdaságpolitikai – tényezők alapján történő földrajzi elhatárolásra.

Az egyes elemzési lépések után összegzem az eredményeket, és következtetéseket vonok le térképek segítségével. A tudományos eredmények ábrázolása térinformatikai számítógépes programmal történt, hogy az olvasó számára is jól értékelhető és könnyen áttekinthető legyen.

EREDMÉNYEK

Az adóbevételek elemzésének eredményei

Az adókból származó állami bevételek részletes elemzése és értékelése után összevontan, azaz a közvetett, közvetlen adóbevételek és a szociális hozzájárulások együttes figyelembevételével is elvégeztem az országok csoportosítását (1.térkép).

Az „**Átlagosak**” klaszterbe Írország, Ciprus, Málta és az Egyesült Királyság került. A csoport általános jellemzője, hogy mindhárom bevételi forrásból közepes mértékű a bevétele a GDP arányában. A szociális hozzájárulások elemzése során is egy csoportot alkottak ezek az ország, de most Málta is hozzájuk csatlakozott. A közvetett és közvetlen adók esetében mind a négy ország közepes szinten áll.

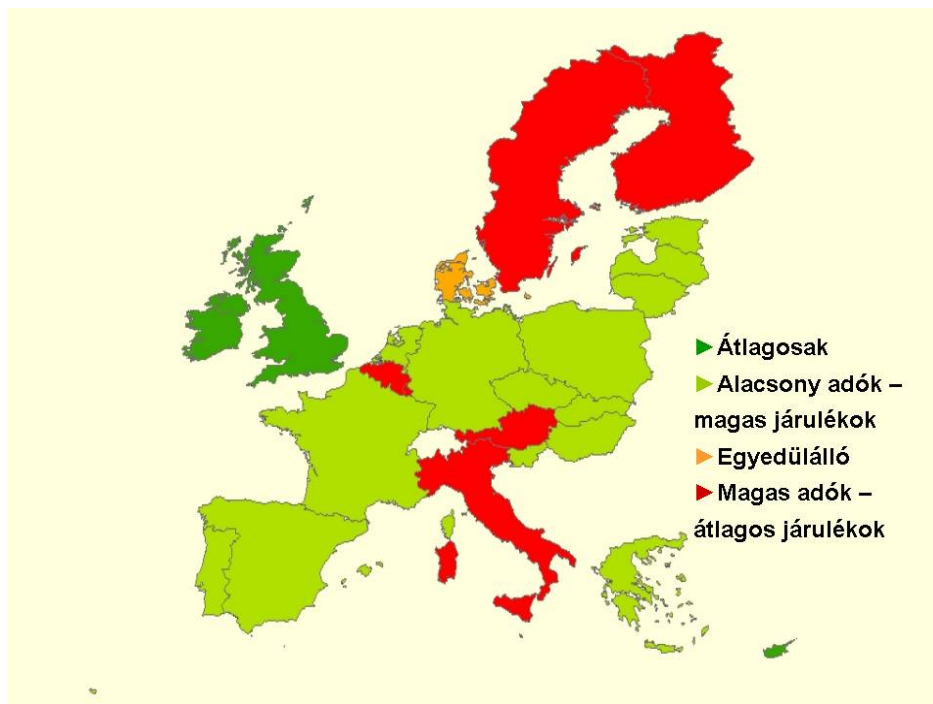
Az „**Alacsony adók – magas járulékok**” csoport képezi a legnagyobb tömeget. Összesen 14 országot sikerült ide sorolni. A közvetett adóbevételek ezekben az államokban is inkább átlagos mértékűek, de egy kicsit alacsonyabb mutatókkal, mint az első csoportban. A társasági adó és a személyi jövedelmek adóbevételei együttesen itt a legalacsonyabbak, a szociális hozzájárulások viszont igen magasak. Ha tehát ezt a két bevételi forrást együtt nézzük, ellensúlyozza egymást, hiszen mindkettő a munkavállalókat és a munkaadókat érinti. A vállalkozói kedvet tehát fellendítik az alacsony társasági adókulccsal, ám a foglalkoztatottság emelkedése visszaszorulhat, ha a szociális hozzájárulások bevételeinek aránya a magas járulékterheknek tudható be. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, azt sem, hogy a magas foglalkoztatottsági szint, tehát az, hogy az „adófizetők köre”^{*} széles e tagállamokban ugyanúgy eredményezhet magas járulék-bevételi arányt.

A 3. klaszterbe („**Egyedülálló**”) egyedül a Dán Királyság lépett. Jellemzően magas a közvetett és közvetlen adóbevételek aránya és alacsony a szociális hozzájárulások bevételeinek mutatója. Ez magyarázza, hogy nem tudtam egyik másik csoportba sem besorolni.

^{*}A foglalkoztatottak jelentik ebben az esetben az adófizetőket, hiszen utánuk illetve nekik kell megfizetni a járulékokat.

A „Magas adók – átlagos járulékok” klaszter országai: Belgium, Olaszország, Luxemburg, Ausztria, Finnország, Svédország. Jellemzőjük az átlagos vagy kicsit magasabb közvetett adókból származó bevétel és változó arányú a szociális hozzájárulások bevétele.

1. térkép: A adóbevételek összesített modellje EU-25-ben (2001-2004)

Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A közvetlen adók esetében sem ezek az országok a kedvezőek adózási szempontból, hiszen a társasági adó és az SZJA bevételei is az átlagosnál magasabbak.

Összegzésként tehát elmondható, hogy nagyon éles különbségek nem mutatkoztak a csoportok között, de azért egy-egy tipikus jellemző alapján egymástól jól elválaszthatók. Míg az első csoportban az átlagos adóbevételekkel rendelkezők, a másodikba a legalacsonyabb közvetlen adóbevételekkel bírók, a harmadikban a kimagasló adó- és járulékbévételekkel rendelkező Dánia, a negyedik klaszterbe pedig a szintén igen magas adóbevételeket felmutató 6 állam került.

A gazdasági versenyképesség elemzésének eredményei

A makrogazdasági mutatók elemzését a többváltozós statisztikai módszerek közül a k-középpontú klaszteranalízist választottam. Nem mindegyik, részletes elemzésen átesett mutatót vontam be a klaszterezésbe, mert úgy vélem, hogy a gazdaság azonos elemeit jellemzők hasonló tényeket közölnek. Ezért az aránytalanság elkerülése végett az alábbi mutatók kerültek bevonásra:

- 1 főre jutó GDP (PPS) növekedési üteme 2001-2004,
- a foglalkoztatottság átlagos növekedési üteme 2001-2004,
- átlagos munkatermelékenység 2001-2004,
- munkanélküliségi ráta 2001-2004,
- import aránya a GDP százalékában 2001-2004,
- export aránya a GDP százalékában 2001-2004,
- átlagos inflációs ráta 2001-2004.

Az előzetes vizsgálatok után 4 csoport kialakítását véltem elfogadhatónak, melyeknek tagjait az 2. térkép foglalja össze.

„**Lendület és verseny**”. A klaszterbe három ország került, mindegyikük lendületes és folyamatos fejlődést mutat a vizsgált időszakban. Ezért is illettük őket a „*lendület és verseny*” jelzővel. Ezekben az államokban 2001-2004 között rendkívül magas volt a foglalkoztatottság növekedése és az átlagnál jóval alacsonyabb a munkanélküliek aránya. A foglalkoztatás politika tehát megfelel az uniós elvárásoknak, sajnos ez a többi csoportban ez nem tapasztalható. A gazdaság nyitottságát leíró mutatók is igen magasak, a GDP %-ában az export meghaladja a 100%-ot és az import is eléri a 90%-ot, de ez már a részletes elemzésben is megmutatkozott. Az infláció az időszak végén átlagos értéket mutatott. Az országok munkatermelékenysége szintén kiugróan magas, azaz az 1 főre jutó jövedelem messze meghaladja a közösség többi tagját. A csoport tagjai rendkívül magas gazdasági szinten termelnek és gyors ütemben növekszenek, ennek köszönhetően versenyképességük kiemelkedő, más tagállamok számára nehezen utolérhető. Leszögezném, hogy a vizsgált időszak eredményeiből vonom le

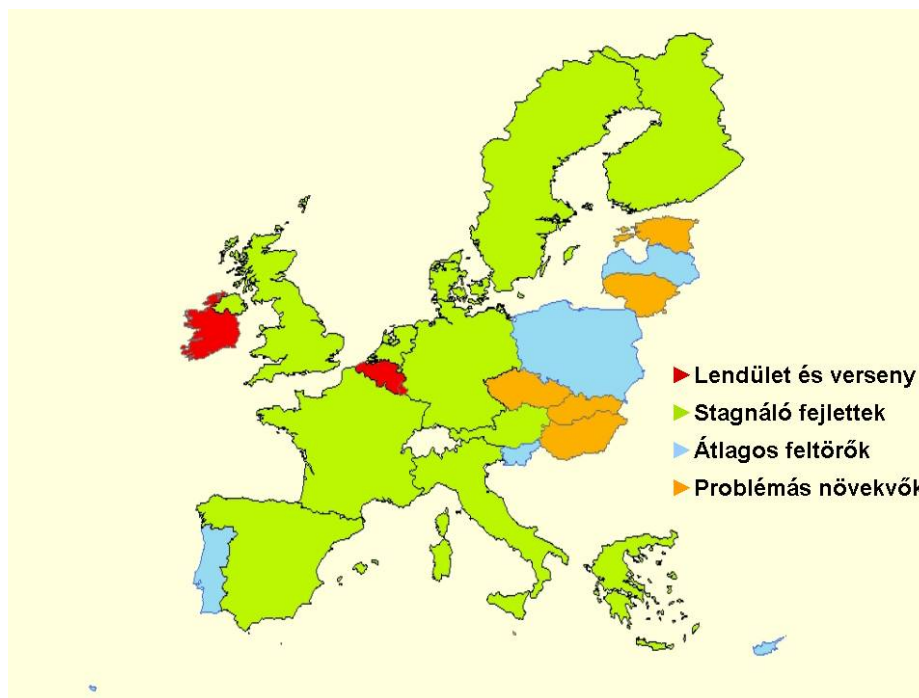
következtetéseimet, hiszen az ezt megelőző időszakban még több nyugat-európai ország is ehhez a csoporthoz tartozott volna.

„Problémás növekvők”. A klaszterbe 6 állam került a vizsgálat során. A csoport általános jellemzője, hogy a foglalkoztatottság növekedési üteme a legalacsonyabb. A kivitel és a behozatal szempontjából a gazdaságuk nyitottnak ítéhető, de az import túlsúlya az általánosabb. Ez azt jelenti, hogy ezek azok az államok, amelyeket 2001-2004 időszakban az EU már meglévő tagállamai nagy mennyiségű termékkel és szolgáltatással láttak el, illetve a növekvő igények kielégítése a megrendült piacokon így valósult meg. A munkatermelékenység továbbra is alacsony szinten maradt, tehát a GDP növekedésének ellenére, még mindig nem tudják megközelíteni nyugat-európai szomszédaikat. Az árszínvonal növekedési üteme jelentősen meghaladja az átlagos értéket és ez nem csak a bevont 2004. évi mutatóra igaz, hanem az előző 3 évre is. A munkanélküliségi rátát nem sikerült visszaszorítani, ebben a csoportban a legmagasabb a munkát nem vállalók aránya az aktív népesség körében. Megállapíthatjuk tehát, hogy Csehországban, Észtországban, Litvániában, Magyarországon, Máltán és Szlovákiában a csatlakozás előtt a gazdasági növekedés jelentős mértékben felgyorsult, de a gazdaságpolitikának jó néhány problémával még szembe kell néznie.

„Stagnáló fejlettek”. A 10 ország már tagja az Európai Uniónak, ami a gazdasági elemzések eredményiből is jól látszik. Ezeknek az országoknak gazdaságuk stabil, illetve lassú ütemben növekszik tovább. A lakosság foglalkoztatottsági szintje átlagos, közel azonos százaléka áll munkában az ott élő lakosoknak. A GDP növekedési üteme kicsi és közepes, valamint lassuló tendenciát mutat. Az export és import mértéke a GDP %-ában meghatározva alacsony a másik csoportokéhoz képest és arányuk közel azonos. Az infláció mértéke is átlagos, ami viszonylag magas, de tartós árszínvonalat jelent. A munkatermelékenységük közepes, a GDP és a foglalkoztatottság együttes átlagos emelkedése stabil versenyképességre enged következtetni. Semmiképpen ne

értékeljük megtorpanásnak* a gazdaság ezen teljesítményét, inkább az egyensúly, illetve a meghatározott célok elérésére és megtartására törekszenek.

2. térkép: A szűkített gazdasági versenyképesség modellje az EU-25-ben (2001-2004)

Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

„Átlagos feltörők”

Ciprus, Lettország, Hollandia, Lengyelország, Portugália, Szlovénia közös csoportba kerültek. A jelzõt nem véletlen választottam, mert szinte minden mutatóban átlagos szinten mozognak. Kivétel ez alól a foglalkoztatottság növekedése, mely rendkívül alacsony volt az elemzésbe vont években, illetve mindegyik ország gazdaságára jellemző a magas inflációs ráta. A bruttó hazai össztermék növekedése átlagos, de intenzívebb, mint a „Stagnáló fejlettek” államaiban. A gazdaság nyitottságát vizsgálva, a feltörők esetében közepes a szintjük és az arányuk jellemzően kiegyenlített. A munkatermelékenység szintje közepes, de kiemelném Hollandiát, ahol a jóval magasabb a csoport országaihoz

* A gazdasági mutatók igazolják, hogy a 2001-es évben a gazdasági fejlődés lassult és általános recesszió volt jellemző, ami nem csak az EU-t, hanem a világgazdaság egészét érintette.

képest, és Lettországot, ahol szinte a legalacsonyabb ez az érték, a 25 ország közül. A munkanélküliségi ráta is átlagos, de ebből a szempontból a kakukktojás Lengyelország (10,3%).

Összességében elmondható, hogy az első és a harmadik klaszter államai a versenyképesség nyertesei, de a másik két csoport esetében nem mernék egyértelműen jobb és kevésbé jobb pozíciót megemlíteni. A gyorsulni és felzárkózni igyekvő gazdaságuk biztos, hogy a megfelelő irányba halad, és mint ismeretes a teljes versenyképességet nem tudjuk csak gazdasági mutatók elemzésével meghatározni, ehhez további társadalmi, infrastrukturális stb. vizsgálatok is szükségesek.

A gazdasági versenyképesség és az adóbevételek kapcsolata

A fogyasztási adók, az export a GDP %-ában és a munkatermelékenység regresszió analízisének eredménye

A három változó együttes elemzése során a kiválasztott függvény háromváltozós lineáris:

$$y = 4,275 - 0,012x_1 - 0,020x_2,$$

melynek „a” paraméterét a változók meghatározása miatt nem értelmezem. A „b₁” értéke megmutatja, hogy ha az export bevételek a GDP %-ban kifejezve 1 %-kal emelkednek, akkor fogyasztási adók ugyanezen meghatározásban 0,012 %-kal csökkennek, de eközben a munkatermelékenység változatlan marad. A „b₂” paraméter azt jelenti, hogy a munkatermelékenység 1000 PPS-sel történő emelkedése, a fogyasztási adó bevételeket 0,02%-kal csökkenti, az export bevételek változatlansága mellett. Az illesztés relatív hibája ebben az esetben 18,2%. A magas hibára való tekintettel összességében azt állapíthatjuk meg, hogy mind az export bevételek, mind a munkatermelékenység növekedésére a fogyasztási adók bevételeinek mutatója ellentétes irányban változik, azaz csökken.

Egyéb termékadóból származó bevételek és az import bevételek regresszió-analízise

A két mutató közötti kapcsolat pozitív irányú és közepes ($r = 0,484$). Az import bevételek aránya 23,4%-ban magyarázza a termékadóból származó bevételek nagyságát. A regresszió-analízis elvégzése után, mind a modell, mind a „p” értékek szignifikánsak voltak. A függvény relatív illesztési hibája 32,44%, igen magas, ennek oka lehet, hogy számos országban a termékadó mértéke elhanyagolható. A függvény egyenlete (3. melléklet):

$$\hat{y} = 2,79 - 0,018x,$$

ami azt jelenti, hogy ha az import aránya a GDP %-ában kifejezve 1%-kal emelkedik, akkor a termékadóból származó bevételek, szintén a GDP százalékában 0,018%-kal csökkennek. Elmondható tehát, hogy az import emelkedése – a 25 ország adatai alapján – a termékadóból származó állami bevételek igen kis mértékű csökkenését vonja maga után.

Az SZJA, a munkatermelékenység, az infláció és a minimálbér közös modellje

A modell outputjában szereplő $r = 0,607$ érték közepes pozitív irányú kapcsolatot mutat a változók között. A választott mutatók a „D” (determinációs együttható) érték alapján 36,8%-ban magyarázzák a magánszemélyek jövedelmeiből származó adóbevételek nagyságát. A tesztelés után a modell és a változók szignifikancia szintje sem haladta meg az 5%-ot. Az analízisben az SZJA szerepel az „y” változó helyén, míg a másik három mutató a független változók sorában. Arra keresem tehát a választ, hogy a munkatermelékenység, az infláció illetve a minimálbér esetleges változása hogyan hat a magánszemélyek adóbefizetéseinek összességére. A legjobban illeszthető függvény képlete (3. melléklet) a következő:

$$\hat{y} = 7,591 + 0,166x_1 - 0,761x_2 - 0,003x_3$$

A függvény illeszkedése (20.95%) sajnos nem elfogadható, de az esetlegesen bekövetkező változások hatását és irányát meg tudtam határozni.

Értelmezzük tehát az összefüggést:

- a) A munkatermelékenység 1000 PPS-sel történő emelkedése esetén a magánszemélyek jövedelme után kivetett adóterhek bevétele 0,166%-kal emelkednek.
- b) Ha az infláció 1%-kal nő, ebben az esetben az SZJA bevételek 0,761%-kal csökkennek.
- c) A minimálbér 1 euróval történő emelése a személyi jövedelemadó befizetéseket 0,003%-kal csökkenti.

Ki kell hangsúlyoznunk, hogy a modell mindig csak egy változó emelkedését, vagy csökkenését engedélyezi, azaz a „minden egyéb változatlansága mellett” feltételezéssel kell értelmeznünk. Megállapíthatjuk, hogy munkatermelékenység növekedése, amin optimális esetben a GDP növekedését kell értenünk emeli az adóbefizetések arányát, míg az infláció, illetve a minimálbér növelése a növekvő terheknek (járulékterheknek is) köszönhetően a foglalkoztatottság csökkenésén, illetve a fekete munka előtérbe kerülésén keresztül csökkenti a személyi jövedelmek befizetéseinek arányát, azaz növeli az adókikerülésre való hajlandóságot.

A gazdasági mutatók és az adóterhek rangsor alapján történő összevetése

Az összefüggés vizsgálatok után a szűkített gazdasági versenyképesség mutatóit és az adóbevételeket rangsorolom külön-külön, ezzel magyarázatot keresve arra, hogy vajon a versenyképesség szintje és az elemzésbe vont adók bevételeinek GDP százalékában kifejezett aránya milyen összképet mutat az EU-25-ben.

A felállított rangsor tanulmányozása arra mutatott rá, hogy a gazdasági versenyképesség rangsora és a versenyképességi szintje a GDP mutatói alapján 2001-2004 évek adatai között könnyedén húzhatunk párhuzamot. A GDP vizsgálatok az 1 főre jutó GDP növekedési ütemét elemezve megkülönböztettem átlag feletti, átlagos és átlag alatti csoportokat, amelyből a versenyképesség szintjére következtettem, azaz, hogy a gazdaság növekedése milyen ütemben halad. A két eredmény értékelésekor, ugyanazok az országok kerültek az átlag feletti csoportokba a GDP növekedésének alapján és rangsor alapján is. Ezek az országok

Luxemburg, Írország, Belgium, Csehország stb., ez azt jelenti, hogy a versenyképesség nyertesei azok az országok, ahol magas volt a megfigyelt időszakban az 1 főre jutó GDP növekedési üteme. A rangsor középső harmadában a gazdaságilag fejlett országok kerültek, amelyek fejlődése lelassult, de képesek megtartani és stabilizálni kitaposott helyüket a közösség államai között (Egyesült Királyság, Svédország, Hollandia, Dánia stb.). A sor végén foglal helyet a dél-európai országok néhány képviselője, valamint Németország, ahol a foglalkoztatottság növekedése alacsony volt, és a gazdaság nyitottságát jellemző mutatószámok is jelentősen alacsonyabbak a többi tagállamhoz képest. A lista végén szereplő államok (Portugália, Görögország, Olaszország) a GDP növekedését tekintve az átlag alatti csoportokba kerültek, kivétel Lengyelország.

A második rangsort az adóbevételek elemzésbe vont mutatói alapján állítottam össze. A lista első harmadában Svédország, Finnország, Dánia és Franciaország kapott helyet, azaz ezekben az államokban az adókból származó bevételek a GDP %-ában magasak. A rangsor közepén Luxemburg, Málta, Portugália és hazánk is szerepel, míg a lista végén Spanyolország, Lettország és Litvánia foglal helyet, de ki kell emelnünk Luxemburgot, aki a versenyképesség listavezetője.

A két rangsor együttes figyelembevételével láthatjuk, hogy a feltételezés nem igazolódott be, a gazdasági versenyképesség és az adóbevételek nagysága nincs közvetlen összefüggésben egymással. Görögország, Szlovákia, Lettország a versenyképességi rangsor végén helyezkednek el, igaz adóbevételeik a bruttó hazai termékhez képest sem túl magasak. Ha azonban a versenyképes Luxemburg (1. hely, 13. hely) és Írország (2.hely, 19.hely) rangsorszámait nézzük, igen eltérő helyen szerepelnek. A közepes versenyképességű országok (Dánia, Franciaország, Svédország) általában magas adóbevételekkel rendelkeznek a GDP-hez képest. A 2004-ben csatlakozott államok esetében sem kaptam egyértelmű választ. Ezt igazolja Csehország (3.hely, 12. hely), Ciprus (8.hely, 7. hely) és mindkét rangsor közepén elhelyezkedő Magyarország (10.hely, 9. hely). Ezek az eredmények is azt igazolják, hogy a versenyképességi rangsorban az 1 főre jutó GDP növekedési

üteme túlzott szerephez jutott. A kissé „lelassult” stabil gazdasággal rendelkező országokban azért általában magasabb adóbevételeket realizálnak.

A gazdasági versenyképesség és az adóbevételek együttes modellje

A csoportosítást a két eddig vizsgált mutatócsoport alapján végeztem el. Az egyes klaszterekhez tartozó országokat a 3. térkép mutatja be.

1. klaszterbe („Luxemburg”) kizárólag Luxemburg kerülhetett, igen kiugró értékeket képviselő mutatóival. Az adóbevételek alakulása sem mozdította el egyedüli és kizárólagos pozíciójáról. A gazdasági versenyképesség terén a magas foglalkoztatottság és GDP növekedés, magas munkatermelékenység és alacsony munkanélküliség jellemzi, az árszínvonal változása közepes szinten mozgott a vizsgált időszakban és a külön számításba vett mutató, a minimálbér is ebben az országban a legmagasabb. Az adóbevételek elemzése során megbizonyosodtam, hogy az adóbevételei a többi klaszteréhez és országhoz képest is, adótípusonként igen változatos. Míg a hozzáadott érték adóból és az egyéb fogyasztási adókból származó bevétele a többi államhoz képest alacsony, a gazdasági társaságok befizetései a GDP%-ában kifejezve a legmagasabb. Egyéb termékadó jogcímenek kapott bevételei és a magánszemélyeket terhelő jövedelemadó-bevételek közepes szinten állnak. Kiemelném, hogy a munkaadók járulékkötelezettsége alacsonynak mondható, míg a munkavállalók terhe ebből az aspektusból igen magas. Egyértelmű tehát, hogy ebben a 2001-2004 időszakban Luxemburg kiemelkedik Európa közösségének államai közül.

„Nyugati partvidék”: Ebbe a csoportba a Nyugat-Európa országai kerültek. Jócskán elmaradva Luxemburg mögött, de kissé megelőzve a 3. klaszter országait. Szinte az összes mutatóban a közepes szintet érte el a csoportátlag. A foglalkoztatottság és a bruttó hazai össztermék növekedése átlagos volt, így az infláció, a munkatermelékenység és munkanélküliek aránya is. A gazdaságuk export és import tekintetében még kiugróan magas és a kivitel túlsúly jellemzi. A közvetett adókból származó bevételeik közepes szintűek a GDP arányában. A közvetlen adóterhek közül a személyi jövedelmek bevétele a többi csoporthoz képest viszonylag magas, a társasági adóbevétele közepes. A szociális

hozzájárulások terén sem találunk kiugró értékeket. Furcsa talán, hogy Írország ebbe a klaszterbe került, hiszen a versenyképesség elemzése során Luxemburggal és Belgiummal együtt alkották a „Lendület és verseny” elnevezésű csoportot, ez arra utal, hogy az adóterhekből származó bevételek szerkezete választotta szét őket.

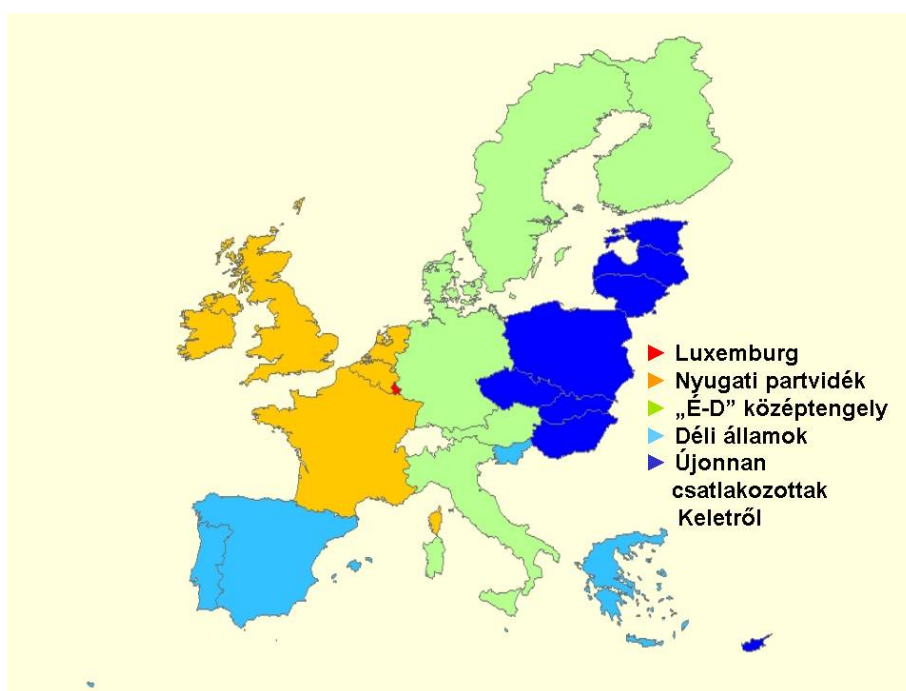
Az „Észak-Dél középtengely” klaszterben szereplő Dánia, Németország, Olaszország, Ausztria, Finnország, Svédország gazdasági jellemzőik alapján már a „Stagnáló fejlettek” csoportjában is együtt szerepeltek a versenyképesség vizsgálat során. A klaszterre jellemző ebben az esetben is a stagnálás kifejezés. A foglalkoztatottság növekedése igen alacsony szinten valósult meg és a GDP növekedése is a többi csoportéhoz képest alacsony volt. Ezekben az országokban a kivitel és a behozatal a GDP %-ában kifejezve a legalacsonyabb volt, de export túlsúly jellemezte. A gazdasági mutatók többi tagja átlagos az 5 országban, az infláció viszont a legalacsonyabb, ami a stabilitás biztos jele lehet. Az adóbevételek megoszlása konkrét különbséget mutat. A közvetett adókból származó bevételek aránya mindegyik adótípus esetében igen magas. A közvetlen adók esetében itt a legmagasabb az SZJA aránya, a társasági adók azonban közepes szinten állnak. A munkaadót terhelő hozzájárulások magasak, a munkavállalóké pedig inkább közepesek. Ezek az államok életképes gazdasággal viszonylag magas adóbevételekkel a magjai a közösségnek.

A 4. klaszter, ahova szintén 5 ország, - zömmel Dél-Európából – tartozik, a „**Déli államok**” elnevezést kapta. A foglalkoztatottság – ami az egyik nagy probléma, ezekben az országokban – a 2001-2004 időszakában átlagosan a többi csoporthoz képest közepesen emelkedett. A bruttó hazai össztermék növekedése csupán alacsony volt, ami szintén fontos elvárás volt tőlük. A gazdaságuk közepesen nyitottnak mondható, ahol inkább az import túlsúlya érvényesül. Az infláció és a munkanélküliség magas, míg a munkatermelékenység alacsony volt. A megkapható minimálbér összege általában közepes nagyságú. Az adóbevételekre áttérve megállapítható, hogy a közvetett adói közepes és alacsony arányt érnek el, a közvetlen adóbevételek pedig jellemzően közepes nagyságúak. Megemlítem a

munkavállalók szociális terheit, ami ebben a csoportban volt átlagosan a legmagasabb.

Az „Újjonnan csatlakozottak Keletről” csoportban kivétel nélkül a 2004-ben csatlakozott államok foglalnak helyet, közöttük természetesen hazánk is. A foglalkoztatottság növekedési üteme a legalacsonyabb, míg a GDP növekedési üteme a legmagasabb a közép-kelet-európai blokkban. A gazdaság nyitott mivolta nem kérdőjelezhető meg, hiszen közepes mind az export, mind az import aránya a többi országhoz képest. Ezekben a gazdaságokban az import aránya jellemzően meghaladja az exportot, ami a beáramlott külföldi tőkének és a jelenlevő olcsó termelési tényezőknek (munkaerő) köszönhető. A GDP növekedése azonban még nem tudta ellensúlyozni a lemaradást, ezért a munkatermelékenység a legalacsonyabb hazánkban és szomszédainknál.

3. térkép: A szűkített gazdasági versenyképesség és az adóbevételek együttes modellje EU-25-ben (2001-2004)

Forrás: Eurostat adatai alapján saját szerkesztés

A munkanélküliség nagyon magas, míg a minimálbér euróban kifejezve igen alacsony, vagy számos esetben nincs is. A közvetlen adók (SZJA, társasági adó)

tekintetében a bevételek aránya alacsonyabb, de a munkaadókat terhelő szociális hozzájárulások átlagosan a legmagasabbak. A fogyasztáshoz kapcsolódó egyéb adók mértéke a legmagasabb, ami a beleértendő importvámokkal magyarázható. Az egyéb termékadó alacsony szintje ennek hiányának köszönhető, azaz ezekben az országokban nincsenek tipikus termékadó néven bevezetett adótípusok. Általában elmondható, hogy fejlődő, jelentős átalakuláson átmenő, komoly társadalmi problémákkal küzdő államokról van szó, ahol az adóbevételek aránya állandóan változó, az egyes adótípusok folyamatos reformja következtében.

KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Az adóbevételek, az adóterhek és a gazdasági versenyképesség mutatóinak 2001-2004 időszakra vonatkozó részletes vizsgálata után számos eredményt kaptam, melyekből az alábbi következtetéseket vontam le.

A növekvő - országok közötti - áru- és szolgáltatás forgalom felértékelte a forgalomra épülő közterhekből származó bevételek súlyát. A növekedés leginkább az újonnan csatlakozó országok körében kiugró, ami már a közösség piacához való, fokozatos alkalmazkodás következménye. A hozzáadottérték-adó a közvetett adók közül a legnagyobb bevételi forrása a nemzeti kormányoknak és az egyetlen adóalapú elvonása a közösségi költségvetésnek, amely tény megalapozza, hogy a leginkább harmonizált adóforma az EU-ban. Dánia, Ciprus, Magyarország, Málta, Szlovénia, Svédország országaiban voltak a legmagasabbak a közvetett adókból származó bevételek GDP-ben kifejezett aránya, melyet a végső fogyasztás adóterhének vizsgálata is alátámasztott. Ez azt jelenti, hogy nem csak a kedvező piaci lehetőségek – melyek nagy áruforgalmat bonyolítanak le – eredményezik az adóbevételek magas arányát, hanem a fogyasztáshoz kapcsolódó adók igen magas mértéke is.

A közvetlen adók vizsgálati eredményeinek ismeretében a 2001-2004 időszakban, a közösség átlagát jellemzően az északi országok haladják meg (Dánia, Svédország, Finnország), míg az átlagtól a periféria országok és az NMS-10 tagjai maradnak el. A személyi jövedelemadók bevételeit és a munka terhelési szintjét együtt értékelve, arra a következtetésre jutottam, hogy az adórendszerek sajátosságai miatt az egyes országokban más és más összefüggést találhatunk:

Finnországban és Svédországban rendkívül magas a munka adóterhelése. A személyi jövedelmek után befizetett adók mértéke szintén átlagon felüli, míg a szociális hozzájárulások bevételei összességében alacsonyak. Ebből arra következtethetünk, hogy a munka nagy adóterhelését a jövedelemadók magas tényleges adókulcsa és/vagy a magas jövedelmek okozzák.

Dániát ki kell emelnünk, a már kivívott magas SZJA bevételei és alacsony szociális terhei miatt, melyekhez átlagos munkát terhelő adók és járulékok tartoznak. Ennek oka véleményem szerint a magas bérjövedelmekben keresendő.

A személyi jövedelmek adóbefizetései Belgiumban, Franciaországban, Németországban és Ausztriában is alacsonyabbak az átlagosnál. A járulékok befizetett összegei azonban magasak. Összességében a munkát sújtó adóterhek magasak, ami ebben az esetben a járulékterhek átlag feletti mértékéből adódik.

A kiemelten alacsony munkaterheket viselő Málta, Ciprus, Írország, Luxemburg, Egyesült Királyság a jövedelemadó-bevételek és a szociális hozzájárulások esetében is átlagos vagy inkább az alacsony mértéket közelíti meg.

Magyarország, Portugália, Szlovénia, Szlovákia, Litvánia a többi tagállamhoz képest alacsony SZJA bevételekre tett szert a vizsgált időszakban. A munkáltató és a munkavállalók által befizetett járulékok pedig inkább magasak, illetve átlagosak voltak. A munka teherviselő-képességének vizsgálata során azonban kicsivel az átlagos érték (36%) felett mozogtak, melyet a magas járulékok terhekkel és a relatív alacsony bérjövedelmekkel magyarázhatunk.

A társasági adó bevételei sokkal kisebb arányt képviselnek a közvetlen adók körében. A vizsgált időszakban közösségi szinten igen nagy szóródást mutattak. Az újonnan csatlakozó országokban folyamatos emelkedésnek indultak, ami a fellendülő gazdasággal és a kedvező keleti termelési tényezőpiacok megnyílásával magyarázható.

A szociális hozzájárulásokból származó bevételei igen eltérő mértékben (0,1-2,4%) csökkent a keleti országokban, ami az eltérő biztosítási rendszerekből fakad. Az Egyesült Királyságban, Hollandiában, Luxemburgban, Írországban egészen alacsony a munkavállalók járulék kötelezettsége. A később csatlakozott államok többségében, - kiemelve Észtországot, Magyarországot, Szlovákiát – a munkavállalók által viselt járulékterhek magasabbak, mint a munkáltatóké.

A GDP elemzése során már jól kirajzolódott, a versenyképességi vizsgálat eredménye. Megállapítom, hogy az 1 főre jutó GDP, és annak növekedési üteme jól jellemzi egy adott ország gazdasági versenyképességét.

A gazdasági versenyképesség választott mutatói pontos, kerek egész képet adnak a közösség országainak makrogazdasági versenyhelyzetéről, szem előtt tartva az Unió versenyképességgel támasztott követelményeit (foglalkoztatottság, életszínvonal). A vizsgálat következtetései:

A gazdasági versenyképesség abszolút nyertesei: Belgium, Írország és Luxemburg. A gondokkal szembenező „Problémás növekvők” és „Átlagos feltörők” csoportja a versenyben alulmaradt, amely a foglalkoztatás problémájából, a munkatermelékenység alacsony illetve közepes szintjéből, a magas inflációból következik. A „növekvő” és „feltörő” jelző, viszont mindenképpen megilleti, hiszen ezek az országok érték el a legnagyobb fejlődést ebben az időszakban, ami a nyitottságukat, törekvésüket igazolja.

Az egyes országok adóbevételeinek alakulására számos makrogazdasági folyamat van hatással. Az általam választott makrogazdasági mutatók és az adóbevételek között több törvényszerű összefüggést találtam. Ez a tény arra enged következtetni, hogy a kormányzatoknak igen fontos feladatuk az adórendszerek alapos és célirányos kidolgozása, hiszen az abból származó bevételük, akkor tud növekedni, ha az adózás nem fogja vissza a gazdaság fejlődését. Ezt bizonyítják a regresszió-elemzés eredményei is. A munkatermelékenység emelkedésével a társasági adóbevételek viszonylatában is növekedés érhető el. A munkatermelékenység hányadosát a foglalkoztatottak száma és a GDP (PPS) határozza meg, ebből arra következtethetünk, hogy a mutató növekedése a GDP emelkedésével vagy a foglalkoztatottak számának csökkenésével – ez nem lehet elvárás – érhető el. Tehát az előállított bruttó hazai termék növekedése hozzájárul a gazdasági társaságok befizetett adókötelezettségeinek növekedéséhez.

Beigazolódott, hogy a munkatermelékenység és a fogyasztási adókból származó bevételek a – 25 ország adatait megfigyelve – ellentétes irányba változnak. Tehát, a munkatermelékenység növekedésének hatására ezen adóbevételek kis mértékű csökkenést mutatnak.

A munkabér és a minimálbér vizsgálati eredménye szerint, ha a mutatók jelentése mögé nézünk, hogy a munkatermelékenység növekedése - ami vagy a foglalkoztatottak számának csökkenésével, vagy a GDP növekedésével érhető el - a minimálbér emelkedésével bekövetkezik. Véleményem szerint ez azt jelenti, hogy a minimálbér emelése a foglalkoztatottak számát szoríthatja vissza és csupán ezen keresztül növelni tudja a munkatermelékenységet.

A személyi jövedelemadó bevételei esetében a munkatermelékenység, az infláció és a minimálbér együttes modelljében mutattam ki törvényszerűséget, mely szerint a munkatermelékenység emelkedésével az adóbevételek emelkednek, ám az infláció és a minimálbér emelkedésével a kormányzat ezen jogcímen szerzett bevételei csökkennek. Megállapítható tehát, hogy a minimálbér emelkedésével csökken az adófizetők köre, illetve növekedhet az alacsonyabb adókulcs alá tartozó jövedelmek nagysága, ami így bevétel kiesést okozhat az állami költségvetésben.

A gazdasági versenyképesség szűkített modellje és az adóbevételek aránya között a vizsgált 25 államban nem találtam bizonyítható kapcsolatot. A rangsorelemzés igazolta, hogy nem azok az államok a versenyképesebbek, ahol nagyobbak az adóbevételek, azaz követlen összefüggést nem találtam az országok versenyképessége és az adóbevételeik között. Ebből azt a következtetést vonom le, hogy az eltérő fejlettségi szintek, a közösség államainak sajátos társadalmi – gazdasági helyzete, problémái (munkanélküliség, infláció, stb.) és eltérő törekvései alapvetően meghatározzák egy ország adórendszerének szerkezetét, így a kormányzatok bevételeinek forrását és formáját.

Magyarország helyzetét a következő pontokban foglaltam össze:

A közvetett adók bevételeit illetően hazánk a legmagasabb adóbevételekkel rendelkezők csoportjában foglal helyet. Megállapításra került az is, hogy az együtt csatlakozó versenytársaink fogyasztást érintő adóterhe közel azonos szintű. Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy nem csak a magas adókulcsok miatt jutott költségvetésünk a magasabb bevételhez, hanem intenzívebb kereskedelmének, nyitottabb piacának köszönhetően.

A közvetlen adókból származó bevételek az uniós átlaghoz képest alacsonyak, de a munka teher-viselőképessége átlagon felüli. A szociális hozzájárulások esetében a munkavállalók terhei magasabbak, de az EU- 25 átlagát a munkaadók járulékterhei is meghaladják.

Megállapítható hogy, Magyarországon az adóterhek – minden adónem együttes figyelembevételével - nem haladják meg az uniós átlagot, ezt igazolja, hogy az adóbevételek összesített modelljében is az átlagos, legnépesebb csoport tagja lett, ahol a közvetlen adóbevételek aránya alacsony illetve átlagos, a járulékok viszont magas arányt képviselnek. Megjegyezném, hogy a közvetett adók esetében a magas csoportban foglalunk helyet.

A GDP vizsgálatával bebizonyosodott, hogy hazánk a 2001-2004 időszakot megelőzően elért átlag feletti GDP növekedése és az 1 főre jutó GDP az NMS-10 átlagánál magasabb értékét megőrizte, ami a versenyképesség szintjét illetően a közepes kategóriába volt sorolható. A foglalkoztatottság és a munkatermelékenység átlagos változásában sajnos átlag alatti teljesítményt tapasztaltam.

A versenyképességre vonatkozó klaszter-analízis eredményeként hazánk a „Problémás növekvők” csoportban foglal helyet, ami azt jelenti, hogy a csoporttársakhoz hasonlóan jó néhány, a gazdaság eredményességét is érintő problémával kell szembenéznünk. A „növekvő” kifejezés azonban nem véletlen, hiszen a gazdasági növekedés jelentős mértékben felgyorsult hazánkban, már a csatlakozást megelőző időszakban, ám ez az „átlagos feltörők” még nem csatlakozott államairól nem mondható el.

A versenyképességi rangsorban néhány velünk együtt csatlakozott állam is előttünk áll, de ez ne tévesszen meg bennünket, hiszen, mint már kiemeltem az 1 főre jutó GDP átlagos növekedése alakította leginkább a sorrendet. Ezt igazolja Csehország (3. hely, 12. hely), Ciprus (8.hely, 7. hely) és mindkét rangsor közepén elhelyezkedő Magyarország (10.hely, 9. hely).

Következtetésként megállapítom, hogy – a tagállamok társadalmi-gazdasági adottságai alapján – az adórendszerek részben nemzeti hatáskörben tartásának szükségessége vitathatatlan és ezt még jobban megerősítené további társadalmi, infrastrukturális és szociális mutatók elemzése is. Az Európai Unió feladata tehát, az adóharmonizáció révén a káros adóverseny megakadályozása, illetve az egyenlő versenyfeltételeket biztosítása.

Az általam elkészített térképek a jövőben segítséget nyújthatnak abban, hogy meghatározzák, mely területen, milyen fejlettségbeli különbségek mutatkoznak. A megvizsgált mutatók alapján kiemelem azokat az országokat, ahol versenyhátrányt fedeztem fel az adott tényezők tekintetében. Véleményem szerint és a statisztikák alapján, ezeknek a kiküszöbölése lesz a fő feladata az EU-nak a jövőben, hisz az egyenlőtlenségek további problémák kialakulását idézhetik elő, nemcsak az adott országban, hanem a közösség szintjén is.

ÚJ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. a) A kiválasztott makrogazdasági mutatók:

- 1 főre jutó GDP (PPS) növekedési üteme,
- a foglalkoztatottság átlagos növekedési üteme,
- átlagos munkatermelékenység,
- munkanélküliségi ráta,
- import aránya a GDP százalékában,
- export aránya a GDP százalékában,
- átlagos inflációs ráta,

értelmezése és elemzése alapján kialakítottam gazdasági versenyképesség szűkített modelljét.

b) A kidolgozott modell alapján a következő négy klaszterbe soroltam az Európai Unió országait: „Lendület és verseny”, „Stagnáló fejlettek”, „Problémás növekvők”, „Átlagos feltörők”.

2. Magyarország pozicionálása:

a) A gazdasági versenyképesség mérésnek szűkített modelljében hazánk a „Problémás növekvők” csoport tagja lett, melyben Csehország, Észtország, Litvánia, Málta és Szlovákia is szerepel.

b) Az adóbevételek és adóterhek elemzésének eredményeként hazánk a legtöbb országot magába foglaló „alacsony adó- és magas járulékbévételek” elnevezésű klaszterbe került.

3. Az adóbevételek és a szűkített gazdasági versenyképesség egyes mutatói között számos törvényszerű összefüggést találtam:

- minimálbér – munkatermelékenység,
- társasági adó bevételek – munkatermelékenység,
- fogyasztási adók bevétele – export – munkatermelékenység,
- személyi jövedelemadók bevételei – munkatermelékenység – infláció – minimálbér.

4. A rangsormódszer segítségével megállapítottam, hogy a gazdasági versenyképesség és az adóbevételek nagysága között nincs közvetlen kapcsolat. A versenyképesebb országok nem rendelkeznek arányaiban (GDP %-ában) nagyobb adóbevételekkel, illetve az alacsony adóbevételi arány nem feltétlenül a kevésbé versenyképes országok jellemzője.

5. A gazdasági versenyképesség és az adóbevételek együttes modellje alapján, földrajzilag is jól lehatárolható csoportokat határoztam meg, melyeket a következő klaszter-címmel láttam el: „Luxemburg”, „Nyugati partvidék”, „É-D középtengely”, „Déli államok”, „Újjonnan csatlakozottak Keletről”.

AZ ÉRTEKEZÉS TÉMAKÖRÉBŐL ÍRT TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK, PUBLIKÁCIÓK

A. IDEGEN NYELVEN TELJES TERJEDELEMBEN MEGJELENT KÖZLEMÉNYEK

Dolgos A. - Bokorné Kitanics T. - Slezák Zs.: Taxes and taxation, tax harmonisation, 3rd International Symposium, Cluj-Napoca, Romania. 2004. október 20-23. vagy In: Buletinul Universităţii De Ştiinţe Agricole Şi Medicină Veterinară Cluj-Napoca, Volumul 60 2004. 286-290.p.

Slezák Zs. - **Dolgos A.**: Production quotas in public accountancy, 3rd International Symposium, Cluj-Napoca, Romania. 2004. október 20-23. vagy In: Buletinul Universităţii De Ştiinţe Agricole Şi Medicină Veterinară Cluj-Napoca, Volumul 60 2004. 280-285.p.

Dolgos A. – Barna K.: Several macroeconomic indexes and the economical competitiveness, Acta Scientiarum Socialium 2006. (megjelenés alatt)

B. MAGYAR NYELVŰ TELJES TERJEDELEMBEN MEGJELENT KÖZLEMÉNYEK

Dolgos A. - Bokorné K. T.: Az adóharmonizáció lépései Magyarországon, X. Ifjúsági Tudományos Fórum, Keszthely, 2004. április 29. (CD)

Dolgos A. - Slezák Zs.: A termelési kvóták számviteli elszámolásának lehetőségei és gyakorlati megvalósulása, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar, “Within the European Unio”, Nemzetközi Konferencia Mosonmagyaróvár, 2004. május 6-7. 19. p. (CD)

Dolgos A.: Az Európai országok adópolitikája, X. Nemzetközi Agrárökonómiai Tudományos Napok Károly Róbert Főiskola, Gyöngyös, 2006. március 30-31. (CD)

Dolgos A.: Bérjövendelmek terhei az EU-ban, XII. Ifjúsági Tudományos Fórum, Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar Keszthely, 2006. április 20. (CD)

Dolgos A.: A munkabér adója és terhei az Európai Unióban, Tavaszi Szél 2006, Doktoranduszok Országos Szövetségének rendezvénye, Kaposvár, 2006. május 4-7. pp.453-457.

Dolgos A.: A közvetett adók mértékének növekedése és hatása az adóbevételekre, Stabilizáció mikro- mezo- és makroszinten, Széchenyi István Egyetem Multidiszciplináris Doktori Iskola Győr, 2006. szeptember 21. (CD)

Dolgos A.: A gazdasági versenyképesség és az adóbevételek együttes modellje az Európai Unióban, Acta Scientiarum Socialium 2006. (megjelenés alatt)